

podati dolžno naznanilo o sumljivi bolezni, ki se je kje prikazala, ali če v izkaznicah o zdravju ali o izviro blaga bodi si tudi le iz malomarnosti kako neresnico izpričuje.

Z globo vred naj se o sodbi nalaga tudi povračilo škode, ako preiskovanje dovolj pomočkov za to na roko daje.

Kazni na imenji ali globe in pa čista skupila, odbivši prodajne stroške, iz zapadlih stvari, tekó v državni zaklad.

Z uradniki, ki zanemarijo dolžnosti, naložene jim s predpisi o goveji kugi, naj se po celi ostrosti disciplinarnih postav ravna.

Nagrade ali plačila za ovadbe prestopkov.

§. 35. Deželno poglavarstvo sme postaviti nagrade (plačila) za naznanilo, da se je v katerem kraju, kjer je doslej še ni bilo, zares vnela goveja kuga, do petdeset goldinarjev, za naznanilo, da je kdo predpise o goveji kugi prestopivši govejo živino po prepovedanem, z zapadom blaga kaznjenem načinu kam prignal, do desetih goldinarjev za vsako zapadlo (odvzeto) živinče, zadnjič za naznanilo, da je kdo kako drugači te predpise v resnici prestopil, do dvajsetih goldinarjev.

Te nagrade se plačujejo iz državnega zaklada.

Kaj storiti, če se živina po porodu ne iztrebi, kakor bi moralo biti.

Iz Dolenskega je „Novicam“ došlo vprašanje: kaj početi, če se krava po teletu ne iztrebi v pravem času?

Stvar je res važna zato, ker sila veliko napák se godí po nevednosti gospodarjev, še več pa po neumnosti mojstrov-skazov. Naj tedaj to razložimo in razjasnimo.

Najraji se pri kravah primeri, da se ne iztrebijo o pravem času, in če se je to enkrat primerilo, se primeri rado večkrat. Pa pri kravah je ta zadržek tudi najmanj nevaren, da se iztreba le čez 10—14 dni ne zadrži, — če pa izostane 5 ali 6 tednov ali celo 3 do 4 mesece, pa začne potem živina očitno hirati, pride ob mleko, jesti se jej ne poljubi, mrzlica jo včasih strese in vročina skuha. Pri vsaki drugi živini je zadržanje iztrebe veliko poprej nevarno, ker gnjjenje iztrebe spridi krí, v ktero so srkalne žilice gnjilad pripeljale; začne se potem brž gnjilobna vročinska bolezen, živina hira in medlí; večkrat jo začne po zdraženih čutnicah tudi hud krč lomiti, ki pahne maternico ven in trut napravi.

Kako neki se odpravi zaostala iztreba?

Odpravlja se po različnosti vzrokov, ki jo zadržujejo. Vzroki zadržanja pa utegnejo biti: ali

1) če je povitica z maternico preveč zaraščena, kar se posebno pri gobah kravje povitice zgodí, ktere se rade premočno sprimejo z gobami telečnika;

2) če je krč zaprl maternično ustje, da iztreba, čeravno ločena, ne more ven;

3) če so zavolj slabosti živine popolnoma prenehali tisti porodni popadki, ki spravljajo iztrebo ven.

Kako tedaj pomagati?

Če se je zdravnik za gotovo prepričal, da družega vzroka ni, kakor ta, da je povitica pri kobili ali da so gobe pri kravi in ovci preveč zaraščene z gobami maternice, se pomaga tako, da se z roko loči, kar je preveč skupzraščene. V ta namen seže pomočnik s pooljeno roko in porezanimi nohtovi v maternico, in skuša priraščene povitične dela (gobe)

rahlo in počasi ločiti, ne pa jih s silo trgati, da se ne poškoduje maternica. Ko zdravnik v maternici z eno roko ravna, vleče z drugo roko za popkovino, da se tako spravi iz starke. Pri kobili je treba povitico krog in krog ločiti od maternice; pri kravi in ovci se pa ločijo le povitične gobe od gob materničnih.

Je to opravljeno, naj se z maternično kliširo brizglja nekoliko mlačne vode v maternico, da se poplahne vse iz nje, kar je krvi ali morebiti tudi gnjile sodrge v njej zaostalo.

Je iztreba ven, se bo maternica kmalu spet v svoj zdravi stan skrčila, živina se bo okrepcala, vesela postala in rada po piči segla.

Svariti pa moramo tu prav na ves glas, da tisto silovito in surovo trganje gob, kakor je navadno pri mojstrih-skazih, je večidel nepotrebno in vselej nevarno, ker se potem živina za vselej poškoduje. Taki neumneži pravijo: „živina je gobova“, mislé, da gobe so bolezen, zato se morajo potrgati. Al to ni res; gobe morajo biti na povitici vsake krave in ovce, ker ravno te gobice so, po katerih se tele ali jagnje v maternem telesu maternice drži; če bi teh gob ne bilo, bi starka mladiča v sebi obdržati ne mogla. Vsaka krava ali ovca mora tedaj gobova biti, natora jo je tako vstvarila, — in le samo to je včasih napčno, da se povitnične in maternične gobe premočno sprimejo in se tedaj ločiti morajo. Nikdar pa se ne smejo gobe maternice trgati, zakaj te mora maternica imeti, da se z njimi sprimejo povitnične gobe, kedar krava ali ovca breja postane. *)

Če pa prehud krč zapira maternično ustje, da iztreba ne more ven, ali če so zavolj slabosti popadki jenjali, je po mnozih skušnjah najbolje potrjena peteršiljeva voda, ki se tako-le napravi: V 3 maslicah naj se dá kuhati za dobro pest peteršiljevih korenin z zeliščem vred; kuha naj se peteršilj pa tako dolgo, da so korenine tako mehke, da se zmečkati dajo; zmečkane korenine z vodo vred se zmešajo potem s 3 maslici tople ječmenove vode — in to se dá kravi na trikrat popiti. Dopoldne in popoldne napravljaj živini tako pijačo tako dolgo, dokler iztreba od živine ne gre, kar se pa večidel v 3 ali 5 dnéh zgodí. — To naj se vselej poskusi, ker je tolikrat dobro potrjeno bilo in celo brez vse nevarnosti.

Če bi se popadki pa celo ne dali iz novega obuditi, da bi pahnili iztrebo ven, ker je živina popolnoma oslabela, naj se jej dá včasih vina ali žganja z vodo pomešanega piti. V tacih okoliščinah sme zdravnik, pa le zdravnik, tudi štupo rženih rožičkov (Mutterkorn), poskusiti, katerih se pol lota z vrelo vodo popari, in ta poparina dvakrat na dan kravi ali kobili vžiti dá, dokler se ne obudijo popadki. Z rženimi rožički je pa treba varno ravnati zato, ker so strupeni.

Kaj storiti, da omet na zidovji dobro drži.

Priobčile ste drage „Novice“ v 13. listu t. l. vprašanje častitega g. župnika iz Rakitne, kaj bi mu bilo storiti, da bo omet na stolpu ondote cerkve držal. Razglasite mojo dobro potrjeno skušnjo njemu v pripomoček in vsem, kateri so v enaki zadregi.

1. Rabiti je treba za to delo apno staro, že dalj časa vgašeno;

2. staremu apnu je treba primešati drobnega peska, ki ni čisto nič drobneji, kakor ajdovo zrno,

*) Zapomnite si gospodarji to, in iz hleva zapodite vsacega, ki hoče gobe trgati.

3. ravno pred ometavanjem pa vmivati stolp tako dolgo, in čediti ga najmanjšega drobca prahu tako dolgo, da voda do dna stolpa tako čista priteče, kakor je ona bila popolnoma čista, predno se je začela rabiti za vmivanje. Ta vmivanje hasne na dve strani; prahu ne bo, in on je poglavitni vzrok, da mavta ne drži, in tudi kamenene ploše bodo dobro namočene, in tudi to je treba, kajti mavta se dobro ne prime suhega kamna. — Cementa po mojih skušnjah treba ni; slab cement je slabši od navadnega apna; dober cement je dober v vodi ali na vlažnem kraju, ne pa na solncu;
4. prvo leto naj se samo na debelo omeče stolp in potem pustí, da se osuši popolnoma; drugo leto ga še le olikati ali „spucati“, ali pa tudi samo pobeliti.

Politične stvari.

Kako bivši minister dr. Schöffle

pojasnuje politiko ministerstva Hohenwartovega.

(Konec.)

Naj temu popisu — piše bivši minister Schöffle — dodam še nekatere opazke o razmerah političnih strank, ki se nahajajo v Avstriji in katerih prav poznati zunaj Avstrije ni lahko mogoče. Komur pa to ni jasno, ne more pravično soditi o težavah, s katerimi boriti se je moralo ministerstvo Hohenwartovo, pa tudi sprevideti ne more pravih vzrokov, ki so to ministerstvo spodkopali.

Velika pomota bila bi to, ako bi na Nemškem mislili, da nemška centralistična stranka zastopa nemško-avstrijski narod. Dandanes se v Cislajtanijski suče bojevanje strank okoli verskih, stanovskih in političnih nasprotnikov. Mnogo mnogo Nemško-avstrijskega naroda odločno nasprotuje centralistični ustavni stranki, drugi vsaj ne marajo za njo. (Dr. Schöffle popisuje potem bolj na drobno te stranke v nekaterih deželah in potem nadaljuje svoj spis tako-le:)

Vsa moč ustavoverske stranke se naslanja na ustavno čudo volilne sisteme, ktera je manjšini pripomogla v to, da v državnem zboru sedaj gospoduje. Prav po razmeri davkov in številu ljudstva narejena volilna sistema bi tako je pri posvetovanji o direktnih volitvah nedavno rekel nek veljaven mož ustavne stranke — bi vničila gospodstvo te stranke; če bi pa volilna pravica razdelila se samo po številu ljudstva, kakoršna je v Nemškem cesarstvu, bi pa večina ustavne stranke se razbila na kose in to večidel tudi v Nemških deželah Avstrije. To vé ta stranka in zato pod imenom „direktnih volitev“ ta stranka skuša še bolj nazaj potisniti večino Nemško-avstrijskega kmetiškega ljudstva in prednost dati denarnemu meščanstvu; zato se tej stranki kurji pot dela po koži, ako le sliši govoriti o volilni sistemi današnjega Nemškega cesarstva. Kar se zdaj po časnikih „volilna reforma“ imenuje, to pri luči ogledano nič drugega ni kakor še večja skaza dosedanje stanovske volilne sisteme po skupinah (grupah), tako, da naravnost in še več mestnih denarnih mož pride v državni zbor brez deželnih zborov. Že današnji leta 1861. pod Schmerlingom osnovani zástop interesov (fidejkomisov, grajščakov, plačevalcev velikih davkov, mest in trgov, kupčijskih zbornic in kmetiških občin) nima para na celem svetu. Slovanski davkovski goldinar ima v nekaterih deželah čuda manjšo volilno pravico kakor Nemški goldinar; veliko posestvo grajščin vživa veliko

več pravic pri volitvah kakor kmetiško, in kmetiško ljudstvo je v primeri svojega števila in svojih davkov še za mestno obrtniško ljudstvo postavljeno. In taki „zástop interesov“ ima tudi sedaj ne le ostati, marveč še le prav razširjen biti. Kaj ta ali uni od take pre-naredbe pričakuje, to razkladati ni namen tega spisa; le to še rečem, da bi Avstriji utegnilo največ koristiti in morebiti prepir med različnimi strankami končati, ako bi se vpeljala v Nemškem cesarstvu sedaj obstoječa volilna sistema.

Po vsem tem sedaj vprašam: ali nisem prav imel, da se za neotesani vriš in dirndaj zoper mojo osebo in moje delovanje nisem brigal, zgodovini prepustivši sodbo o meni. Sedaj lahko prašam: ali bi bil služil resnici, ko bi bil denarno plemstvo imel za ljudstvo, njegova mišljenje za vzor prave svobode, njegovo gospodstvo za „direktni zástop ljudstva?“ — ko od prve temeljne državne postave (od oktoberske diplome) daleč odstranjeno decembersko ustavo bi bil slepoveren molil za nezmotljivo ustavno svetnico in za izraz Avstrijske državne ideje? Dalje pa moram še vprašati: ali se smem kesati, da ravnopravnost in enaka veljava vseh narodov in stanov bila je politika mojega živega prepričanja, brez ktere enakopravnosti Avstrija takraj in unkraj Litave ne pride do miru. Vprašati smem, ali je bila dolžnost moja kot ministra Njegovega Veličanstva cesarja Avstrijskega, pripomoči, da bi parlamentarna manjšina peščice Nemške gospodovala množini družih Nemcev in skor vseh nenemških narodov? Oskrunil bi bil s tem Nemško imé, še bolj pa Nemške interese in proglasil bi bil s tem večno pravilo pravice, naj ljudstva mirno skupaj živijo, za nestrpno z narodnimi interesi Nemčije. In postal bi bil tako izdavec svoje službene prisege in vladarja svojega.

Politiška drhal v svilnih klobucih — včeraj pohlevni kosmopolit, danes prevzetni grabež, zmirom pa nezmotljiva, zmirom nepotrpežljiva, zmirom razuzdana — razsoja stvari nepremišljeno in na križ bije druge. In tako je ta drhal tudi mene po svojih „pisačih za groše“ psovala brez znanja, kako reči stojé, brez prevdarka osé. Ali se je móglo po vsem tem pričakovati, da bi se bil jaz katerikrat s kolovodji te „ljubeznjive stranke“ v pričkanje na ulicah spustil?

Tako je pisal mož resnice in pravice, in tako do živega je segal onim kolovodjem in „pisačem za groše“, da se celó nič niso spustile v ovrzbo tega, kar jim je rekel, ampak da so le iznova ga ometali z gajusnim blatom.

Vsak prijatelj Avstrije pa tem bolj čuti resnico, da ona ne pride do pomirjenja narodov svojih, dokler kr-milo vlade ne pride v roke takim možem, kakor je pisatelj tukaj razložene knjižice.

Začetek nove dōbe (ēre) v Avstriji.

Volilna reforma, kakor bralci naši beró na drugi strani, je potrjena, to je, deželni zbori ne bodo več pošiljali poslancev v državni zbor, ampak volili se bodo kar naravnost, to je, po direktnih volitvah.

S tem se prične nova, najnovejša, ēra v cesarstvu našem.

Njegovo Veličanstvo je potrdilo volilno predru-gačenje zato, ker zbornica poslancev in zbornica go-spōska Dunajskega državnega zbora ste po večini spre-jeli to postavo.

Da jo sprejme centralistična stranka v zbornici poslancev, o tem ni bilo dvomiti, kajti ona je prav